VNÚTORNÝ TRH PRE POŠTOVÉ SLUŽBY V RÁMCI EURÓPSKEJ ÚNIE

Iveta Kremeňová¹, Jana Palková²

Úvod

Zmyslom spoločnej politiky krajín EÚ je vytvorenie vnútorného spoločného trhu. Vnútorný trh predstavuje oblasť bez vnútorných hraníc, v ktorej je zabezpečený voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu. Zmysel tejto politiky v poštovom sektore spočíva v tom, aby sa vytvoril vnútorný trh pre poštové služby a aby sa zabezpečilo poskytovanie univerzálnej služby.

Jednotlivé krajiny EÚ mali povinnosť implementovať do svojej legislatívy smernice EÚ a prispôsobiť sa hmotnostným a cenovým limitom. Pôvodné členské štáty Európskej únie boli povinné zosúladiť svoju legislatívu so smernicou EÚ 97/67/ES do 10. februára 1999 a so smernicou EÚ 2002/39/ES do 31. decembra 2002.

Prístupové krajiny EÚ, ktoré sa stali jej členmi 1. mája 2004, boli povinné obe uvedené smernice EÚ implementovať do svojej národnej legislatívy najneskôr ku dňu vstupu do Európskej únie. Pôvodné krajiny EÚ teda mali v oboch prípadoch oproti prístupovým krajinám EÚ časový náskok na vykonanie príslušných liberalizačných krokov.

V smernici EÚ je definovaná aj požiadavka vytvorenia jedného alebo viacerých národných riadiacich orgánov pre odvetvie poštových služieb, ktoré sú právne oddelené a prevádzkovo nezávislé od prevádzkovateľov poštových služieb. Tieto národné riadiace orgány majú vykonávať úlohy vyplývajúce zo smernice EÚ. Ich hlavnou úlohou je zabezpečenie súladu národnej legislatívy s povinnosťami vyplývajúcimi zo smernice EÚ. [2]

Je potrebné venovať pozornosť aj činnosti jednotlivých regulačných úradov, najmä v pôvodných členských štátoch. Rozdiely medzi jednotlivými regulačnými úradmi sa prejavujú:

- v politických podmienkach daného štátu, predovšetkým z hľadiska prístupu k liberalizácii,
- z toho vyplývajúcich nariadení k druhu a veľkosti regulácie,
- v komplexnosti terajších trhov vyplývajúcej z veľkosti trhu, počtu konkurentov a rozdielnych stupňoch rozvoja liberalizácie,
- v rôznom stupni regulačných povinností.

Jednotlivé národné riadiace orgány môžeme hodnotiť vzhľadom na ich prevádzkové náklady na jednotlivé regulačné činnosti. Je tu zohľadňovaná tiež intenzita regulácie, ktorá je daná právnou reguláciou a predpismi danej krajiny, ktoré boli vydané v snahe presadiť smernice Európskej únie.

¹ doc. Ing. Iveta Kremeňová, PhD., Katedra spojov, F-PEDAS, Žilinská univerzita, tel.: 041/5133100, fax: 041/5655615, e-mail: Iveta.Kremenova@fpedas.uniza.sk

² Ing. Jana Palková, interná doktorandka na Katedre spojov, F-PEDAS, Žilinská univerzita, tel.: 041/5133145, fax: 041/5655615, e-mail: Jana.Palkova@fpedas.uniza.sk

Výšku nákladov regulačných úradov ovplyvňujú:

- politické a makroekonomické podmienky krajiny,
- priame náklady v jednotlivých oblastiach regulácie.

Obr. 1. Oblasti regulácie poštových služieb [2]

Obrázok 1. zobrazuje oblasti regulácie a faktory ovplyvňujúce reguláciu poštových služieb a z toho vyplývajúci vznik nákladov poštových regulačných úradov.

1. Politické a makroekonomické podmienky krajiny

Medzi politické a makroekonomické podmienky krajiny sa zahŕňajú základné ukazovatele (rozloha, obyvateľstvo, hustota obyvateľstva), politicky podmienené ukazovatele (stupeň liberalizácie poštového trhu, podiel zamestnaných vo verejnej službe), veľkosť a štruktúra národného hospodárstva (HDP, HDP na obyvateľa) a tiež veľkosť poštového trhu (celková veľkosť trhu, veľkosť trhu listových zásielok, počet zásielok na obyvateľa). Tieto faktory sa z veľkej časti odrážajú v priamych nákladoch regulačných úradov, preto sa nezohľadňujú oddelene. [1]

2. Priame náklady regulačného úradu

Pri hodnotení regulačného úradu sa oddelene sledujú jednotlivé náklady, ktoré vznikajú v nasledujúcich oblastiach:

- a) regulácia vstupu na trh,
- b) cenová regulácia,
- c) regulácia prístupu k sieti,
- d) regulácia univerzálnej služby,
- e) iné regulačné činnosti.

a) Regulácia vstupu na trh

Smernica EÚ plánuje postupné a kontrolované otvorenie sa trhu poštových služieb. Členské štáty môžu pre vstup na trh do oblasti nevyhradených služieb, ktoré patria k univerzálnej službe, zavádzať schvaľovacie konanie vrátane individuálneho povolenia. Pre vstup na trh do oblasti nevyhradených služieb, ktoré k univerzálnej službe nepatria, môžu zavádzať všeobecné povolenie. V rámci schvaľovacieho konania sa určuje to, v ktorej oblasti trhu a za akých podmienok sa poskytovateľ poštových služieb môže stať aktívnym. Individuálne povolenie pre vstup na trh je viazané na celý rad podmienok.

Rozpätie regulácie siaha od úplne voľného vstupu na trh až k nákladnému postupu udeľovania licencie pre všetkých účastníkov trhu. Čiastočne a pravidelne sa preveruje dodržiavanie podmienok, za ktorých boli licencie udelené.

Poznáme nasledujúce druhy regulácie vstupu na trh:

- postup udelenia individuálneho povolenia môže mať 3 prejavy a to:
 - rozšírený postup schvaľovania individuálneho povolenia: Licencia je udelená po preskúmaní hospodárskych a právnych detailov poskytovateľa univerzálnej služby.
 - postup schvaľovania individuálneho povolenia s detailným preverovaním: Udelenie licencie sa preveruje vzhľadom na hospodárske a právne detaily. Po udelení licencie sa vykonáva pravidelná kontrola vlastníka licencie.
 - postup schvaľovania individuálneho povolenia bez hlbšieho preverovania: Licencia sa udelí po krátkej kontrole údajov a po preskúšaní spôsobilosti uchádzača o licenciu.
- postup registrácie: Poskytovateľ poštových služieb môže byť činný na trhu poštových služieb po prihlásení sa na príslušnom regulačnom úrade.
- voľný vstup na trh: Tu sa nepoužíva žiadny postup schvaľovania individuálneho povolenia, resp. registračný postup.

b) Cenová regulácia

Smernica EÚ stanovuje, že cena univerzálnej služby musí byť prijateľná, odrážať náklady, transparentná a nediskriminačná. Pretože poskytovateľ univerzálnej služby ovláda trh, regulácia ceny sa považuje za nutnosť v členských krajinách preto, aby sa zabránilo zneužitiu tohto postavenia. Použité postupy regulačných úradov siahajú od jednoduchej expost kontroly až k nákladnému schvaľovaniu jednotlivých cien. Vo veľkej časti krajín je zavedený postup Price-Cap, ktorý pri stanovovaní ceny v mnohých prípadoch používa index spotrebiteľských cien.

c) Regulácia prístupu k sieti

Má zabezpečiť prístup konkurentov a zákazníkov k infraštruktúre a službám poskytovateľa univerzálnej služby. Táto regulácia nie je smernicou EÚ pevne stanovená, ale v jednotlivých krajinách je vymedzená národnou legislatívou. Regulujú sa tu jednak prístupové miesta k poštovému hodnotovému reťazcu, resp. poštovej infraštruktúre prostredníctvom konkurentov a zákazníkov a na druhej strane sú tu regulované ceny za jednotlivé prístupové miesta.

d) Regulácia univerzálnej služby

Povinnosť zabezpečenia univerzálnej služby, ktorá pokrýva celé územie poštovými službami určitej kvality a prijateľných cien pre všetkých užívateľov je v smernici EÚ predpísaná. Je tiež určené, že hustota kontaktných a prístupových miest zodpovedá potrebám zákazníkov a uskutočňuje sa vo všetkých pracovných dňoch, minimálne však 5 pracovných

dní v týždni. Minimálna ponuka univerzálnej služby zahŕňa príjem, triedenie, prepravu a doručenie poštových zásielok do 2 kg a poštových balíkov do 10 kg, ako aj služby doporučených a poistených zásielok.

Regulačné aktivity týkajúce sa zabezpečenia univerzálnej služby sa vzťahujú predovšetkým na kontrolu potrebnej poštovej infraštruktúry, rozsah ponúkaných služieb a dobu doručenia zásielky. Intenzita regulácie sa určí z kontroly doby doručenia zásielky.

e) Iné regulačné činnosti

Spravidla sa tu počítajú činnosti, ktoré sú následkom daností krajiny, resp. pochádzajú z tradícií predchodcu regulačného úradu. Zahŕňajú hlavne zaistenie, resp. dohľad nad dodržiavaním oddeleného kalkulačného systému pre služby vo vyhradenej oblasti a pre služby v nevyhradenej oblasti poskytovateľmi univerzálnej služby. V účtovníctve pre nevyhradené služby sa má ešte rozlišovať medzi službami, ktoré sú súčasťou univerzálnych služieb a ostatnými službami.

f) Ostatné činnosti

Niektoré úrady vykonávajú aj tieto činnosti:

- spracovanie nedoručiteľných zásielok,
- vypracovanie právnych smerníc,
- poradenstvo príslušnému ministerstvu v poštovej regulácii,
- manažment reklamácií, vybavovanie sťažností,
- činnosť v rámci medzinárodných organizácií,
- dohľad nad štátom podporovanú distribúciu tlačených výrobkov (noviny, časopisy, pohľadnice).

Spoločné náklady regulačného úradu sú najskôr upravené o náklady vynaložené na administratívu a na ďalšie činnosti (napr. náklady vynaložené v oblasti ochrany spotrebiteľa), ktoré nepatria do oblastí regulácie. Potom sa zisťujú jednotlivé náklady v štyroch podstatných oblastiach regulácie, ako aj pre ďalšie regulačné úlohy. V rámci týchto oblastí najväčšou mierou k spoločným nákladom prispieva regulácia vstupu na trhu a regulácia univerzálnej služby.

Záver

Ďalšie informácie ohľadom liberalizácie trhu s poštovými službami, ako aj vývoja poštového sektora a jeho regulácie je možné získať z odbornej knižnej publikácie uvedenej v zozname literatúry pod označením [1].

Literatúra

- [1] KREMEŇOVÁ, I., FLAK, J.: Liberalizácia trhu s poštovými službami. Vývoj poštového sektora a jeho regulácie v krajinách EÚ, Vydavateľstvo ŽU v Žiline, ISBN 978-80-8070-727-9, 2007
- [2] Development of competition in the European postal sector. Study for European Commission. 2005. [online]. Dostupné na: http://europa.eu.int/comm/internal_market/post/doc/studies/2005-ecorys-final_en.pdf

Grantová podpora

Článok vznikol pre podporu projektu medzinárodnej vedecko-technickej spolupráce - MVTS Nem/SR/ŽU1/07– Core business v poštovom podniku.